

Stelling: Zomerbemonsteringen zijn onverantwoord

Fotografie: Sportvisserij Nederland

De belangstelling voor het bemonsteren van visstanden is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Voor de meeste wateren zijn visstandbeheerscommissies (VBC's) ingesteld die voor het te voeren visserijbeheer afhankelijk zijn van visstandgegevens. Daarnaast verplicht de Kaderrichtlijn Water waterbeheerders de toestand van het water mede aan de hand van de aanwezige visstand te beoordelen. Teneinde een zo representatief mogelijk beeld van de visstand te krijgen wordt in grote, open wateren bij voorkeur in de zomerperiode bemonsterd. Een nadeel van bemonsteren in de zomer is dat de vis, door de hogere watertemperatuur, eerder beschadigd raakt. Zomerbemonsteringen zouden daardoor tot een aanzienlijke sterfte van de gevangen vis kunnen leiden. De vraag is of dit nadeel opweegt tegen het voordeel van de representativiteit. Visionair peilde de mening bij een drietal ervaringsdeskundigen.

Bas van der Wal, aquatisch ecoloog, STOWA

In 2003 heeft de STOWA het Handboek Visstandbemonstering uitgegeven. Ik ken maar weinig rapporten waaraan zo'n uitgebreide en soms emotionele discussie is voorafgegaan. Er zijn in Nederland vele betrokkenen, even zoveel deskundigen en dito standpunten. Het opstellen van het handboek heeft daarom lang

geduurd. Die tijd is nodig geweest om standpunten uit te wisselen, onderzoek te doen en teksten te schrijven. Over alle onderwerpen is overeenstemming bereikt, op één na: het tijdstip van bemonsteren. Uiteindelijk heeft daarin de STOWA een dikke knoop doorgemaakt en is gekozen voor een bemonsteringsperiode van half juli tot half september. Aan de motivatie daarvoor is in het handboek een heel hoofdstuk gewijd. In het kort komt het erop neer dat in het voor- en najaar migratie plaatsvindt en dat in de overwinteringsperiode de vissen zeer inhomogeen verdeeld zijn in het water. Alleen in de zomer is met een beperkte bemonsteringsinspanning een representatief beeld te verkrijgen van de visstand. Het handboek is vooral opgesteld voor waterbeheerders die, bijvoorbeeld voor de Europese Kaderrichtlijn water, een beeld willen krijgen van de algehele ecologische toestand van een

water. Op basis daarvan kunnen de waterbeheerders maatregelen nemen en de leefomstandigheden voor vissen verbeteren. Andere vraagstellingen zullen kunnen leiden tot andere bemonsteringstechnieken en bemonsteringstijdstippen.

Het nadeel van het bemonsteren tijdens perioden met hoge watertemperatuur is dat er meer stress ontstaat en dat er relatief makkelijk beschadigingen optreden, waardoor het aantal slachtoffers groter zal zijn dan in de winter. Dient dat een doel? Wegen de kosten (dode of beschadigde vis) wel op tegen de baten (kennis die leidt tot betere leefomstandigheden)? Maar is het tegelijkertijd niet zo dat het uitvoeren van een winterbemonstering die niet leidt tot de juiste kennis en informatie een nog grotere verspilling is?

De STOWA draagt bij aan discussies waarin wordt gesproken over vergroting van de efficiëntie. Het verminderen van het aantal bemonsteringen, het gebruik van visvriendelijker vangstmethoden en het kiezen van een juist bemonsteringstijdstip zijn daarbij bespreekpunten. Het uitvoeren van zomerbemonsteringen is een nu met reden gekozen middel, maar geen doel op zich.

Niet onvermeld mag blijven dat de waterbeheerders heel gevoelig zijn voor de sociaal-maatschappelijke kant van de visstandbemonsteringen. De bemonsteringen trekken veel aandacht en elke dode vis wordt opgemerkt door het publiek. En dat in een tijd waarin de Partij voor de Dieren in de Eerste én Tweede Kamer zit.

Jouke Kampen, visserijkundig onderzoeker, AquaTerra

Wij bemonsteren bij voorkeur in de zomer omdat de betrouwbaarheid dan veel hoger is. Vanaf eind september concentreren veel vissen zich op overwinteringsplaatsen. AquaTerra heeft concentraties van meer dan 10 ton per hectare aangetroffen! Het juist wel of niet aantreffen van een winterconcentratie heeft grote invloed op de geschatte visstand. Daarnaast kan vis op open watersystemen grote afstanden afleggen naar overwinteringsplaatsen. Hierdoor kan de visstand in de winter afwijken van het groeiseizoen (zomer).

Wij bemonsteren overigens al meer dan 10 jaar in de zomermaanden. Uiteraard is het niet te voorkomen dat hierbij af en toe een vis beschadigd raakt of zelfs sterft. Dit geldt echter ook voor de winter, alleen valt het dan minder op, doordat dode vis dan vaak naar de bodem zinkt. Beschadigingen in de koude wintermaanden herstellen daarbij veel minder snel, waardoor infecties kunnen optreden. Ik heb daar voorbeelden van gezien bij onderzoeken met herhaalde bemonsteringen.

In de zomer kan de vangstinspanning worden beperkt, omdat

de vis verspreid over het water voorkomt. Vanwege clustering moet 's winters intensiever bemonsterd worden en wordt bijgevolg meer vis gevangen. Dit kan gemakkelijk oplopen tot een factor 10! Daarbij wordt vis ruw verstoord in winterrustgebieden, waar concentraties van duizenden kilo's per hectare kunnen voorkomen, wat onherroepelijk leidt tot veel stress, schade en sterfte.

Door geringere inspanning en het snel verwerken en terugzetten – wij laten het wegen van individuele vis en trekken van schubben meestal achterwege – kan het ongemak in de zomer worden beperkt. Dit blijkt ook uit reacties van sportvissers die bij bemonsteringen aanwezig zijn. Wij ontvangen vrijwel nooit klachten over beschadigde of dode vis. Afgelopen zomer hebben vijf visploegen vier maanden lang bemonsterd. Alleen als gevolg van een incident hebben wij toen één klacht ontvangen. Het is dus niet zo dat de meeste vis dood gaat!

Bemonsteringen in de zomer zijn naar mijn mening verantwoord, met het oog op het resultaat zelfs meer dan in de winter. Voorwaarde is dat de vis snel en met zorg wordt verwerkt. Is dat in de winter echter niet net zo? Ook dan wordt geprobeerd het ongemak te beperken, maar dat is geen garantie dat nooit een vis doodgaat.

Jaap Quak, beleidsmedewerker Sportvisserij Nederland

De KRW brengt voor waterbeheerders de verplichting mee de visstand periodiek te monitoren. Hiervoor zijn voorlopige (!) richtlijnen en aanbevelingen opgesteld (STOWA, MIR). Er is op basis van deze richtlijnen een duidelijke tendens naar bemonsteringen in de zomerperiode, vooral vanwege de beoogde representativiteit en standaardisering. Historisch vonden bemonsteringen echter vooral in de winterperiode plaats. Visrechthebbers zoals federaties en hengelsportverenigingen wordt helaas niet altijd om toestemming en medewerking gevraagd. De sportvisserij is lang niet altijd gelukkig met bemonsteringen in de zomer. Het risico op beschadigingen aan vis en sterfte is in de zomer groter dan in de winterperiode. Ervaringen uit de praktijk wijzen er ook op dat zeker in de zomer van 2006 het lang niet overal goed is gegaan. Zowel procesmatig als naar de uitvoering daarom de nodige kanttekeningen. De snelheid waarmee de bemonsteringen (plotseling) moesten plaatsvinden heeft te weinig ruimte geboden voor goed overleg met de sportvisserij. Onduidelijkheden en misverstanden zijn het gevolg. De stortvloed aan opdrachten van de waterbeheerders voor zomerbemonsteringen laat de uitvoerende bureau's weinig ruimte voor alternatieven in tijd en ruimte. Snelheid gaat boven kwaliteit, bemonsteringen zijn business geworden. Probleem is dat het Handboek daarbij al snel als dogma is gaan wer-

ken. Hierbij krijgt de bandbreedte vanuit het Handboek voor bemonsteringen in andere jaargetijden, bijv. in geïsoleerde, kleinere wateren met zegen en elektrovisserij, niet voldoende aandacht. Iedere vis die onnodig dood gaat, is er een te veel. Kuilbemonsteringen in de zomerperiode zijn daarbij het meest verdacht. Reductie van areaal en kortere kuiltrekken kunnen deels remedie bieden, met inachtneming van de STOWA-grenzen. Bemonsteringen 'hartje zomer' zijn alleen verantwoord als alternatieven zijn onderzocht. Of iets (on)verantwoord is, heeft immers alles te maken met afleggen van verantwoording. De waterbeheerders kunnen – zo nodig moeten – op deze verantwoording worden aangesproken. Het doel heiligt immers niet alle middelen. De KRW richt zich op het verbeteren van het ecologisch functioneren van wateren. Voor vissen in principe een goede zaak. Maar om de voortgang daarvan te meten met onnodige vissterften, is niet uitlegbaar. Niet aan de sportvisser, niet aan het grote publiek. Sportvisserij Nederland komt binnenkort met een visie over visstandbemonsteringen in de zomer, bedoeld voor de sportvisserij, waterbeheerders en VBC's. Doel daarvan is ook het debat met de waterbeheerders te openen en een bijdrage te leveren aan het bijstellen van het STOWA-handboek. Niet om er dwars voor te gaan liggen, maar om te komen tot een genuanceerde en verantwoorde uitvoering van de KRW-bemonsteringen. Standaardisering is mooi en noodzakelijk, een dogmatische uitvoering niet. Samengevat is mijn antwoord op de stelling: zomerbemonsteringen zijn onverantwoord als de waterbeheerder niet voldoende verantwoording aflegt over nut en noodzaak.